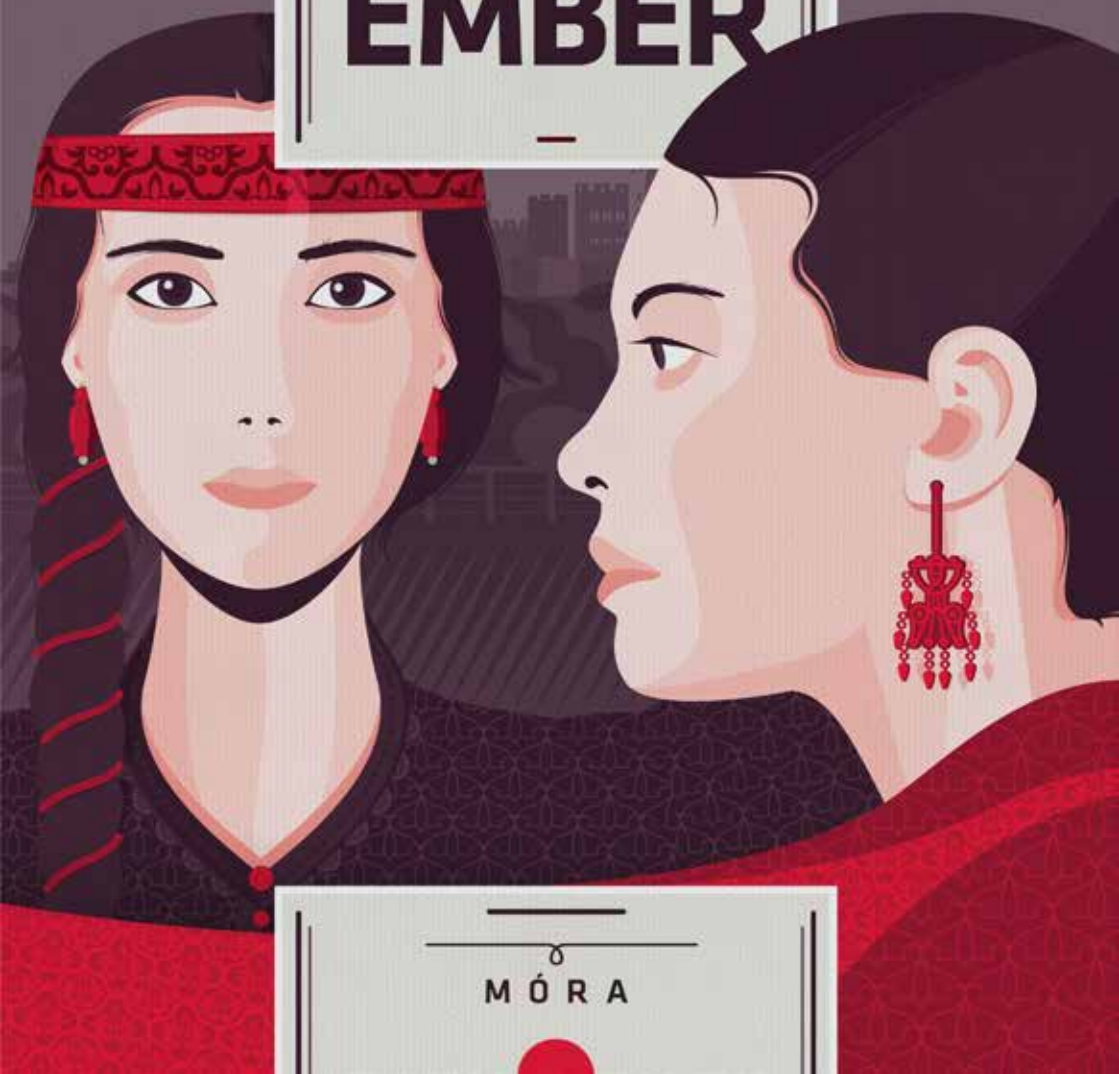

6

MÓRA KLASSZ

GÁRDONYI GÉZA
A LÁTHATATLAN
EMBER

MÓRA

6

M Ó R A K L A S S Z

GÁRDONYI GÉZA
A LÁTHATATLAN
EMBER

M Ó R A

Tizennegyedik kiadás

Sorozatterv: Herbszt László

Minden jog fenntartva, a kiadvány egészének vagy bármely részének a kiadó írásos engedélye nélküli sokszorosítása, másolása, egyéb engedélyköteles felhasználása – beleértve a kiadvány digitalizálását és ily módon történő többszörözését, nyilvánosságához közvetítését – szigorúan tilos!

A kiadó könyveit kedvezménytel
megrendelheti webáruházunkban:

www.mora.hu

© Móra Könyvkiadó, 1957, 2019

MÓRA KÖNYVKIADÓ

1950 óta családtag

Az 1795-ben alapított

Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

ISSN 2498-7727
ISBN 978 963 486 053 2

Kiadja a Móra Könyvkiadó Zrt.,
Janikovszky János elnök-vezérigazgató

Felelős szerkesztő: Dóka Péter
A kötetet szerkesztette és az utószót írta: Rácz I. Péter
Kottagrafikus: Andorka Péter
E-mail: mora@mora.hu • Honlap: www.mora.hu

Alföldi Nyomda Zrt., Debrecen
Felelős vezető: György Géza vezérigazgató

magyar
nyomda termék
NYOMDA- ÉS PÁPIRIPARI SZÖVEGÉS

ELŐSZÓ, AMELY UTÓSZÓNAK IS OLVASHATÓ

o

Kérdezzétek Konstantinápolyban: „Ki ismeri Zétát?!” Mindenki azt mondja majd: „Én ismerem.” Némelyek pedig hozzáteszik: „Könyvtárosa ő a császárnak, és barátja a jeles Priszkosznak. Bölcs és becsületes ember. A szíve arany.”

Hát én volnék az a Zéta. S bizony mondom: nem ismer engem senki. Igaz, hogy könyvtárosa vagyok a császárnak, és hogy Priszkosz szeret engem, de bölcs ember nem vagyok. A becsületem se folt nélkül való. És hát emberszeretetről szólhat-e az olyan, aki ölt?

Öltem. Embert öltem. Loptam is, csaltam is. Mindezt megírtam ebben a könyvemben őszintén. A bölcsességemet is megítélhetik ebből, vagyis a bolondságomat, amelynél nagyobb ember még nem követett el.

Olvasóim ezt követően mondhatják-e, hogy ők aztán igazán megismertek engem? Dehogy ismertek! Az emberek nem ismerik egymást. Még Dsidsia sem ismer engem, pedig feleségem és őrző angyalom, s nyitva van előtte fiókom és szívem egyaránt. Az embernek csak az arcát lehet ismerni, de az arca nem ő maga. Ő az arca mögött van. Láthatatlan.

Egy lány tanított meg erre engem.

Tizenkét esztendő voltam, mikor apám eladott rabszolgának. Mint ahogy a csirkét eladják, a kutyakölyköt vagy a szamárcsikót. Nem panaszként mondom, hiszen sírva cselekedte.

Trákiában laktunk, a Keletrómai Birodalomban, és sanyarogtunk a kivetett adó miatt. Abban az időben kezdték a hunok adóját kiharagatni az emberek bőréből. A világ a hunok nevével volt tele.

– Jönnék a hunok! Hallgass! – súgta a síró gyereknek az anyja.

– Hunokkal álmodtam – mondta, aki kedvetlenül ébredt.

A szegény trák embernek elhajtották a marháját, hogy a hunoknak legyen mit megenniük.

Anyám akkoriban halt meg. Rajtam kívül hat gyermek maradt a házban, meg egy tehenecske. Apámnak nem volt más választása: vagy engem visz a vásárra, vagy a tehenet.

Engem vitt el.

Elhajóztunk Konstantinápolyba. Apám bemeszelte a lábamat,* és fölállított a piacon a pallóra, ahol a többi rabszolga is várakozott.

Volt ott ilyen magamkorú fiú harminc is.

* Plinius számol be róla, hogy a piacon eladásra kínált, tengeren túlról érkező rabszolgák lábát fehérre festették be. Egyfelől az alacsony sorból való származást, másfelől a balszerencsét jelölte.

Írántam először egy ruhakereskedő érdeklődött, utána meg egy zöld selyemkendős öregasszony. Apám tíz aranyat kért értem. Kinevették.

Azután egy tógás úr jött, büszke, nagy szál ember. Két rabszolga vert neki utat a nép közt. Attól az apám csak két aranyat kért. Az úr megadta.

Apám akkor sírva fakadt, és megcsókolt.

– Isten veled! Emlékezzél meg rólam, ha kedvez a szerencsel! Mert azért adtalak olcsón ennek az úrnak, hogy a szerencsének mindig az útjában légy.

Soha többé nem láttam az én jó édesapámat.

Az úr, aki megvett, nagyméltóságú barna ember volt. A fejét úgy forgatta, mint a sziklán ülő sas. A lábát meg úgy rakta, mint a trák legény, mikor húsvétkor új saruban megy a templomba.

Maximinosz* volt a neve.

Ahogy hazaérkeztünk, engem csakhamar megfürösztöttek, és szép fehér ingbe öltöztettek. A derekamat fekete szíjjal övezték. Azután Maximinosz úr galléron fogott, és bevitt a kertjébe.

Három gyermek játszott ott egy platánfa alatt.

– No, itt a rabszolgátok – mondta Maximinosz. – Teofil** a neve. Mulathattok vele, ahogyan akartok.

A gyermekek körülbelül egykorúak voltak velem. Kettő idősebb valamivel, az egyik fiatalabb. Hasonlítottak az apjukra, már amennyire tücsköket lehet egybehasonlítani valami bivallyal.

* Létező személy. Priszkosz rétorral, a történetíró diplomatával képviselte a császárt 448–449-ben, mikor Attila udvarában jártak követségben.

** A Teofil név jelentése: isten kedveltje, barátja.

A tücskök örömmel szemlélték végig. Én is fölvidultam – hiszen csak játszópajtásnak kellek! Ám csakhamar megtapasztalhattam, hogy pontosan miféle pajtásnak. Hát olyanak, mint amilyen pajtás a bárány-, a kutya- vagy a macskakölyök a vásott emberporontynak.

Céltáblának állítottak ki, és citrommal dobáltak. Nekem ez a játék mulatságos volt, egészen addig, míg el nem találtak. Azután már csak nekik volt mulatságos. Később el is bőgtem magam, és lerogytam a gyepre. Erre föl meg csalánnal verték a meztelen lábam. Felbőszültem, és rárohantam a legnagyobb fiúra, úgy fellöktem, hogy a feje a fának koppant.

A fiúk elképedtek. A legidősebb befutott a házba, és a nevelőt hívta. Már akkor én is megszeppentem. De gondoltam, hívjanak bárkit, megmondom, hogyan bántak velem a gonoszok!

A nevelő csakhamar ott termett. Amint megértette, mi történt, rám meresztette a szemét.

– Uram – sírtam neki –, ezek a fiúk bántottak engem.

– Nem vagy-e rabszolga? – ordította az arcomba.

Irtózatosan összevert. A házból a többi rabszolga is odafutott. Az egyiknek korbács volt a kezében. Az is megvert, de úgy, hogy a vér minden egyes csapásán kiserkedt a bőrből.

Aznaptól fogva örökös nyaggatás volt a sorsom. Ha talán magamba fojtom a bánatom, megunják, de én akkor tizenkét esztendő voltam, s abban a korban az ember őszinte. Nem bírtam mást mutatni, csak a fogam haragos fehérét. Az ellenkezésem mulattatta őket. A rabszolga haragszik – milyen kacagtató!

A láncra kötött kutyával szeret ingerkedni a gyermek.

Azt nem mondhatom, hogy az apjuk és az anyjuk előtt mertek volna bántani, csupán mikor magunk voltunk, vagy ha csak

a többi rabszolga látta. Mennyire kivetkőzik a rabszolga az emberségéből – ott megláthattam. Egyik se merte őket megszólalni, sőt inkább velük nevettek. Kedves multságuk volt, hogy bekenték sárral az arcomat, vagy kötelet kötöttek a nyakamba, s hóhérosdit játszottak.

– Akasszuk fel!

A nagyobbik fiú fölhágott a fára, aztán meghúzta a nyakamra tekert kötelet.

A kisebbik fogta a kezemet hátul. A kétségbeesésem és az ordításom volt a multságuk.

Vagy azt mondták:

– Játsszunk vak koldust!

Bekötötték a szememet, és a szökőkúthoz vittek. Háttal állítottak a medencének, majd belelöktek a vízbe.

Máskor kutyát kötöttek a hátamra, aztán jól megütötték. Az eb a nyakamat és a fületem harapdálta.

Volt, hogy összekötötték a két lábamat, s kényszerítettek, hogy ugrándozzak fel s alá a kertben. Mikor a rózsabokrokhoz érkeztünk, belöktek a tövisek közé.

Amikor pedig tengerparti sétán kísértem őket, bedobták a pálcájukat a tengerbe.

– Hozd ki!

Nekem ez nem volt nehéz: jól tudtam úszni. Hanem mikor megfordultam, hogy kifelé ússzak, kavicssal dobáltak. Otthon belekoptek, vagy szemetet szórtak az ételembe. Az ágyamba sündisznóbőrt rejtettek, a lepedőm alá. A hajamat ragasztóval öntötték le. És nekem mindezt túrnöm kellett, mert rabszolga voltam.

Sokszor kértem őket sírva:

– Úrfiak, játsszunk szépen, ne kínozzatok! Sok játékot tudok.

Tudtam is, játszottunk is. De aztán, ha megunták, megint csak az én jajgatásom volt a legérdekesebb multságuk.

Körülbelül egy hete voltam már ott, mikor egyik nap, miután délben sietve megettem az ebédemet, elbújtam a kertben. Azt gondoltam, nem jövök elő, míg csak a tanítójuk nem hívja őket. Bebújtam egy sűrű tamariszkusz bokor alá, és elaludtam.

Nem tudom, meddig alhattam ott, de valami nagy kínra ébredtem föl. Az egyik lábam égett. Faforgácsot tettek a lábujjaim közé, s meggyújtották. A három fiú szinte sikítózott a nagy nevetésben.

Kiugrottam a bokor alól, s nekik rontottam. Egyiket jobbra, másikat balra löktem. A harmadikat pofon csaptam, és jól megtépáztam. A három kölyök háromfelé esett; magam is a fűre hemperedtem, és sírva nyálazgattam a lábamat.

Az ordításra előfutottak a házbeliek. Az úr a ház erkélyén ült egy vendégével, ő is lekiáltott a kertbe:

– *Mi az?*

Válaszul az egyik rabszolga megragadott, és odavonszolt az erkély alá.

– Ez a kölyök – mondta – ismét összeverte az úrfiakat!

Láttam, mint sárgul el a gögös nagyúr. Láttam, hogy a vendégre való tekintettel mint nyeli vissza magába a mérget, s miként int a fejével, hogy vigyenek el. Ebben az intésben benne volt az is, hogy korbácsoljanak meg.

– Uram – kiáltottam a térdemre esve –, tűzzel égették a lábamat!

De a rabszolga elhurcolt.

Akkor annyira megverték, hogy utána mozdulni se tudtam. Csak a könnyeim folytak szüntelenül.

Talán négy napba is beletelt, míg újra ki bírtam vánszorogni a szállásomról.

Gondoltam, délelőtt van, az úrfiak tanulnak, és ilyenkor nincs a kertben senki. Hát lementem, és lefeküdtem a gyepre, a napra. Mert a beteg állat szereti a napfényt.

Ahogy ott nyugszom, látom, hogy a kertben az az idegen, kövér ember sétál, aki az úrral korábban az erkélyen beszélgetett.

Csak sétált ott egyedül, elgondolkodva. A ruhája tejfelszínű ünnepi tóga, nem olyan széles szegésű, mint a szenátoroké, de azért olyanféle.

Gondoltam, most már nem kelek föl. Ez nem házbéli, ez nem bánt engem.

A kövér úr megállt előttem.

– Beteg vagy, kisfiú?

Erre a jóságos hangra megeredt a könnyem.

– Ó, uram – feleltem, mintha csak apámnak szólnék –, igen megverték. Különösen a kupám fáj, és a hátam is nagyon sajog.

Leeresztettem a hátamról az ingemet. Csupa seb volt az egész testem, és kék-zöld az ütésektől.

Ahogy ő szótlánul nézett, gyermeki bőbeszédűséggel panaszkodtam:

– Úgy bánnak velem, mint a kutyával, de még rosszabbul. Tüzet raktak a lábamra, aztán azon nevettek. Senki se büntette meg őket. Azután, mikor ott feküdtem összeverten az udvaron, ők is nekem estek, rugdostak, vertek: Nesze! Nesze! Kell pofon? Nesze! Ó, uram, meghalok én itt ebben a házban, érzem, hogy meghalok.

Amint így sírdogáltam a panaszomat, egyszer csak ott termett Maximinosz úr, és üdvözölte a vendégét.

Az is kezet nyújtott, és így szólt:

– Nem adnád el nekem ezt a kis rabszolgát?

– Szíves öröme! – felelte Maximinosz. – Igen lekötelezel, ha elfogadod.

– Ingyen nem kell – válaszolta a vendég. – Hanem itt egy arany, hogy színe legyen a vételnek.

– Ahogy akarod – felelte Maximinosz udvariasan.

Egy darabig a kertben járkáltak még, és beszélgettek. Azután a kövér úr kézen fogott, és elvitt magával egy három-négy utcával odébb lévő, kétemeletes kis házba. Csak faház, mint a földrengések városában szokott lenni, de az alsó harmada mégis kőből épült.

Azt a napot soha el nem felejttem. S az én jóságos megmentőm Priszkosz rétor volt.*

Magányosan élt a ház alsó felében a könyvei és írásai között, csupán egy ősz görög asszony vezette a háztartását. Az az asszony föl vitt engem a második emeletre. Ágyba fektetett, és olajjal kent be a fejem búbjától egészen a sarkamig.

Mikor teljesen fölépültem, Priszkosz két öltözet ruhát csináltatott nekem. Az egyik ünnepi, gyapjából szőtt, fehér ruha volt, zöld selyemmel szegett. A másik hétköznapi viselet, közönséges vászonból való.

Reggelenként az asszonynak segitettem a bevásárlásban, azután iskolába mentem. Délután a szebbik ruhát öltöttem magamra, és a császári palotába indultam a gazdámmal. Többnyire papirostekercseket vittem utána a hónom alatt. De milyen büszkén vittem!

* Priszkosz (410/420 körül – 472 után) keletrómai – görög – diplomata, történetíró. A 448–449-es küldöttségről és sok más kortárs eseményről nyolckötetes művében számolt be, amelyet 23 évvel a követjárás után fejezett be.

A gazdám jó ember volt. Néha meg is simogatott, és megve-
regette az arcomat. Néha tréfából Zétának nevezett. Hogy ezt
az asszony is hallotta, ő is Zétának* hívott. Így aztán rajtam
maradt a Zéta név.

Később, hogy az asszony előregedett, az én dolgom is meg-
szaporodott. Nekem kellett a gazdám ruháit tisztogatnom,
a saruit festenem. Én jártam piacra, boltba. Az én dolgom volt
a lámpás megtöltése, a söprés, a porolás, a mosogatás is. S én
minden házimunkát szívesen, buzgón teljesítettem.

A gazdám évről évre jobban szeretett. A tanítóm egyszer fel-
hívta rá a figyelmét, hogy különösen erős a memóriám. Az uram
ezért próbára tett: felolvasott nekem hat sort Homérosztól.
Visszamondtam neki hiba nélkül. Magam se tudom, hogyan, de
a szavak úgy beleragadnak az elmémbe, hogy amit figyelemmel
hallok vagy olvasok, azt többé el nem felejttem. Aztán a gazdám
már az otllétem harmadik esztendejében befogott másolónak.

Nagy hasznomra vált ez. A császári könyvtárban csupa okos
ember másolt. Azok aztán sok jó tanáccsal segítettek engem, s
a beszélgetéseikből is sokat tanultam.

Tőlük tudtam meg azt is, hogy a rabszolgának a nyolcadik évi
rabsága után szabadság jár. De van olyan rabszolga is, amelyik
örökre le van kötve az urához. Én nem tudtam, hogy melyik
rendbe tartozom, s nem is kívántam elszakadni a gazdámtól.

A lefolyt nyolc év alatt igen összeszoktunk. A gazdám akkor
már nemcsak a szolgálataimért szeretett, hanem azért is, mert
filozófiai és történelmi témákról beszélhetett velem. Ismertem
Platónt, Arisztotelészt, Hérodotoszt, Plutarkhoszt, Suetoniust,

* A Zéta név feltehetően a görög ábécé 6. betűjéből – Z, ζ dzéta – ered, amelynek
a számértéke 7, ennyien voltak testvérek a trák családban.

a filozófusokat, grammatikusokat, kicsibe-nagyjába minden
tudományhoz konyítottam. A gazdám mindig tőlem kérdezte
írás közben a helyneveket, a dátumokat, az évszámokat. A csá-
szári levéltárban is én lettem lassanként az eleven kalendári-
um, a földrajzi szótár és a névlajstrom.

Egy reggel feltűnt, hogy a gazdám aznap különösen szót-
lan. Én szoktam őt beretválni, s én szolgáltam föl a reggelijét is.
Aközben mindig elmondta, mit álmódott, s bár egyikünk sem
hitt az álmok jelentésében, mindketten találgattuk, vajon mit
jelenthetnek.

Hát mondom: egy kora tavaszi napon nem szólt hozzám
semmit. Már a reggeli tejet is betettem az asztalára, és szokás
szerint megkérdeztem:

– Hogy aludtál, uram? Mit álmódtál az éjjel?

De erre se felelt. Néha rám pillantott, és szomorú volt a te-
kintete.

Mi lelhetett? – tűnődtem magamban.

Végre megszólalt:

– Mennyi a pénzünk, Zéta?

– Mint tegnap, uram: hetvenöt solidus és háromszázhárom
sestertius.*

– És a vörös bőrzacskóban?

– Kilencvenhat solidus, vagyis egy fontnyi aragnál valami-
vel több.

Azt a bőrzacskót külön fülkében tárolta, s egy fából faragott
Jézus-fej volt az elfödője. A zacskóról azt mondta egyszer a gaz-
dám, hogy tartozik vele egy embernek, az az övé. A nevét nem

* Solidus: római és bizánci aranypénz, 4,54 gramm aranyat tartalmazott; ses-
tertius: kis értékű, sárgarézből vert pénz.

mondta, és én nem is kérdeztem. A pénzt különben mindig én tartottam számon.

– Add ide a vörös bőrzacskót! – intett kedvetlenül. – Tégy még hozzá négy aranyat, hogy legyen száz!

Odatettem neki a pénzt az asztalra.

Gondolkodva sétált föl és alá a szobában. Én az ajtó mellett álltam, és nyugtalanul figyeltem.

Egyszer aztán megállt, és rám nézett.

– Zéta fiam, tudod-e, milyen nap van ma?

– Szombat – feleltem –, április harmadika. Ezen a napon alapította Antiokheia városát Szeleukosz Nikatór. Ezen a napon kezdődött Nagy Heródes fiainak az uralkodása. És ezen a napon halt meg némelyek szerint a mi urunk, Jézus.

– Igaz – bólintott rá Priszkosz.

S újból föl és alá járt a szobában.

Aztán megint megállt.

– Ott van a naplóim között a 440. év. Törd föl a pecsétet, és nyiss rá április 3-ra! Olvasd el!

Kivettem a kis iratcsomót. Fölbontottam, és olvastam hangosan:

Reggel a császár hivatott magához. Hosszan tanácskoztunk a margusi békekötésen. A hunok királyára ugyan nem kötés, csak ránk, miránk! Jaj ennek az országnak, ha az a barbár felénk fordítja a lova fejét. Délután Maximinoszhoz mentem. Ott egy kis rabszolgát találtam. Embertelenül bántak vele. Magamhoz váltottam. A neve Teofil.

A hangom elhalkult az utolsó sorokon. Zavarodottan néztem a gazdámra.

– Ma nyolc éve ennek – szólt Priszkosz megindultságtól rezgő hangon. – Szabad vagy.

Csak néztem, nyitogattam a szememet, hogy ébren vagyok-e. A mellem elszorult.

Priszkosz fölvette a bőrzacskót.

– Íme – mondta –, ezt neked raktam félre. Mától fogva süveget viselhetsz,* házasodhatsz, a magad ura lehetsz, vagy beállhatsz katonának; szóval mától fogva csak annak köszönsz, akinek akarsz.

A szemem könnybe borult.

– Ó, jó uram! – rebegettem térdre borulva. – Ne küldj el engem! Ne adj nekem pénzt! Hadd maradjak, ahogyan voltunk!

– Kelj föl! – felelte az öreg elérzékenyülten. – Jól van, no...

Valami szépet akart mondani, láttam a tekintetéből meg az ajka mozgásáról, de csak mosolygott, pislogott, és a fejét csóválgatta.

– Hát ilyen bolond ember vagy te?

Könnyezve feleltem:

– Neked köszönhetem, hogy kiemeltél az állati sorból! Neked köszönhetem, hogy világossága van az értelmemnek. Nem korbáccsal neveltél, hanem jó szívvel. Szép ruhában járattál, asztalodhoz ültettél. S nem te tanítottál-e arra, hogy az ember csak a szívével érdemelheti meg az ember nevet?

Bólogatott.

– Jó, jó.

Aztán elkomolyodott.

– Hát eljössz-e velem a barbárokhoz?

* A süveg a szabadság jelképe volt, a felszabadított rabszolgák süveget, kalapot kaptak.

– A barbárokhoz?!

A szívem hirtelen hevesebben kezdett verni.

– Attilához?

– Oda ám, a lidérc egye meg! – felelte szinte búsan Priszkosz.

– Egypár nap múlva el kell utaznunk.

Leült, és maga elé bámult.

– Attilához? – kérdeztem újból.

Mert ez az újság alaposan fejbe kólintott. Az uramat máskor is elküldte a császár, ahova okos ember kellett, de hogyan küldheti a vadak közé?

Azonban csakhamar megvilágosodtak előttem a gazdám szavai. A minap hun követek érkeztek a császárunkhoz, Theodosiushoz,* nagy süvegű, de nem nagy termetű, rút, barna emberek. Öten voltak. Tigris- és párducbőr a hátukon, a képük is olyan, mintha valamikor tigrissel csókolóztak volna. De a sok aranylánc úgy ragyogott, zörgött a mellükön, hogy ámulat volt nézni. Az uramat minden órában hívták az udvarhoz, vagy hozzánk szaladgáltak át. Hol Khrüszaphiosz jött, a kappanember,** hol Maximinosz, a császár tanácsosa, hol Vigilas, a császár tolmácsa. A lakunk néha a csendes örültekházához hasonlított, ám a császári palota még inkább. A nagyméltóságú urak mindenütt suttoztak, a szemükben pedig hol aggodalom honolt, hol ravaszság csillogott.

* II. Theodosius (Konstantinápoly, 401. április 10. – Konstantinápoly, 450. július 28.) a második keletrómai császár 408-tól haláláig. 450 nyarán az 50. évében járó császár a Lükosz folyónál leesett a lováról, gerincsérüléseket szenvedett, és hamarosan elhunyt.

** Kappanember: a császár tanácsosa férfiaságától megfosztott eunuch, azaz herélt, kasztrált volt.

A hun urak levelet hoztak a császárnak Attilától. A levélben Attila azokat a szökevényeket követelte, akik a római birodalomban bujdosnak. Továbbá azt követelte, hogy az Ister* mellékén ne szántsanak-vessenek a császár népei, mert az a föld az övé, és ahogyan fegyverrel szerezte, fegyverrel meg is tartja. Végül az volt a kívánsága, hogy a vásár ne az Ister partján legyen Illíriában, hanem ötnapi járással beljebb, Naiszoszban, a két birodalom határán.

Én is ott álltam, az uram mögött, a palotában, mikor a hun követek a levelet odanyújtották. Láttam, ahogy az udvarnép fehérré sápad, míg Vigilas tolmács a levelet mondatról mondatra lefordítja.

A császár megkönnyebbülten lélegzett föl, mikor Vigilas a levél végére ért, ahol Attila jó egészséget kívánt neki.

Némi okoskodással gonosz humort lehetett volna ebben gyanítani, de törődtek is ők a szófejtéssel! A fő az, hogy Attila nem nyergel.

A császár fölemelte a fejét, és szinte alázatosan nézett az öt mord hun követre.

– Van-e még valami üzenete öfelségének?

A fő követ, Edekon, egy vállas, nyalka bajuszú ember, felvette a fejét.

– Van. Azt üzeni, hogy máskor, ha követeket küldesz hozzá, ne holmi egytógájú fráterek legyenek azok, hanem országod fő-fő jelesei közül valók: szenátorok vagy legalábbis konzulok.

Mintha csak ő volna a császár, úgy szólt a hun, Theodosius meg Attila kengyeltisztítója.

A császár minderre nyájasan bólintott, azután rábízta a kö-

* Ister: Duna (latin).

veteket Khrüszaphioszra, hogy míg a válasz készül, füröszse őket tejben-vajban.

A válasz napokig készült, s az én jó uramnak nem egy haja szála őszült meg belé. Láttam, hogy miket ír, mert hiszen én tisztáztam neki. Ha a betűk mozogni tudnának, a válaszuk betűi térden csúsztak volna Attila szeme elé. Gyalázat a neved, alázat! A művelt Európa hajlong a barbár Ázsia előtt!

A császár alázatosan könyörgött Attilának, hogy ne engedje a népét portyázni a Római Birodalomban, és hogy egy végleges békekötés végett küldje el a fővezérét.

Mindez egy pillanat alatt átszaladt az emlékezetemen, majd megkérdeztem az uramat:

– És kivel még, uram, ha szabad tudnom: kit küld a császár? Khrüszaphioszt, ugye?

– Nem – felelte az uram –, egy jobb képű embert: Maximinoszt.

Tehát az első gazdámat.

– Követlek, uram, ahova még, – feleltem alázatosan. – Aztán talán nem is olyan fekete a hun, mint amilyennek festik!

– Gondold meg! Most már, ha maradsz is, szabad vagy, Zéta, nem rendelkezem veled, gondold meg!

– Meggondoltam.

– Azok az emberek vért isznak, embervért! A csatában fölhasítják az elesett ember mellét, és a fogukkal harapják ki belőle a még dobogó szívet!

Éreztem, hogy elsápadok. A vértől mindig irtóztam, ha csak emlegették is. Azonban az uramat annyira szerettem, hogy ha maradást parancsolt volna, akkor is utánamegyek.

– Veled tartok, uram – feleltem –, követlek az egész világon át.

– No, ez derék – mosolygott meghatottan az öreg –, hát akkor csak szedd össze, fiam, amiket gondolsz, hogy elvigyünk! A virágaimat add ki az asszonynak! A szobát bezárjuk. Aztán nézd, itt van tíz arany! Ezen vég mindenféle fűszert, amit az egyiptomi kalmárok árulnak, meg egynéhány krokodilusbőrt, aztán piros szattyánt, rézgyűrűket, fülbevalókat, szóval mindent, amiről gondolod, hogy a vadak közt hasznunkra válik! De hát igazán eljössz velem?

– Ó, uram – feleltem most már a szívemnek minden melegével –, az árnyékod is inkább elhagyhat, hogysen én elhagyhatnálak.